

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list a članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šik. rač. 11.153. Telefon 4586

Cankar je umrl pred dvajsetimi leti

»Kaj bi rekel Cankar, če bi še živel?« se vprašuje vso dolgo dobo po njegovi smrti nešteto ljudi ob nešteti priložnostih: v družbi in samotni, ob veselih in žalostnih urah, mladi in stari, pripadniki najrazličnejših stanov in naziranj.

In ker nam veliki pokojnik žal ne more več dati svoje žive besede, se zateka še danes ves predvojni in povojni rod v njegovo veliko zakladnico misli in gledanj, kakršne ni zapustil še nihče od Slovencev ne pred njim ne za njim.

Tudi mi učitelji imamo sto razlogov, da bi se dnevno poglabljali v njegova dela in v njegov miselni svet, kajti ni ga pri nas umetnika, ki bi živel tako intenzivno z življenjem slovenskega učitelja kakor Cankar, naš največji umetnik. Cankar ni imel samo premnogo najboljših znanecv izmed učiteljskega stanu, marveč je kot neučitelj duhovno izčrpal najgloblje vse življenjske peripetije tega razmera najmlajšega izmed stanov v slovenskem narodu.

Nihče ni zajel globlje vseh aktivnih možnosti in svetih nalog učiteljstva, nihče pa ni tudi spremljal z večjo ljubeznijo trnjeve življenjske poti tega stanu.

Njegova ljubezen ni bila slepa ljubezen, zato izhaja njegova kritična beseda iz ljubezni, ne pa iz slepote. To dejstvo ustvarja iz Cankarja največjega vzgojitelja slovenskega učiteljstva. Vsaka njegova pohvalna beseda je veren in nehlinjen izliv iskrenega prijatelja in iz istega vira so vrele na dan vse trde besede njegove vzgojiteljske sodbe. Zato mu gre največja zahvalnost prav tako za vse hvale in priznanja kakor za graje in obžalovanja. Slovensko učiteljstvo ni imelo nikdar naklonjenjega prijatelja niti pravičnejšega ocenjevalca. Vse, kar diči njegovo jasno pojavo, si vzame slovenski učitelj lahko za najvišji vzor svoje vzgojne delavnosti. Ob ta vzor pa postavi zrcalo lastne osebnosti. Kdor se ne more povzpeti iz lastne moči do tega kritičnega dejanja, naj prebira kot vsakodnevni brevir dragocene strani iz Cankarjeve literarne zakladnice, kjer bo našel presenetljivo ogledalo svoje duhovne podobe. Resnično: najboljša samovzgoja, in to iz kristalnih globin prave umetnosti!

Ta naš najkvalitetnejši pisatelj pa ni videl samo ljudi in njihove notranje podobe, marveč je globoko prodril v vso socialno in duhovno strukturo svoje dobe. Iz njegovih del bo črpal dragocena spoznanja za svojo izobraževalno in vzgojno dejavnost.

V dvajsetih letih po Cankarjevi smrti se ta slovenska struktura ni spremenila v nobenem bistvenem pogledu. Vsa povojna kriza, gmotna in moralna, je napravila strukturo ogrodje slovenskega narodnega značaja in socialnega stanja samo še bolj plastično in v tej plastičnosti toliko groznejše. Dvajset let po Cankarju je Šentflorijanska dolina še prav tako šentflorijanska kakor za njegovega življenja, odpadla ji je kvečjemu kaka nebitvena dekoracija, ki bi pomenila sicer ob pohodu današnjega cinizma le pomilovanja vreden anahronizem.

Cankar je še vedno najmodernejši slovenski pisatelj: »Hlapci« so še vedno hlapci, svetohlinci še vedno svetohlinci, betajnovskih kraljev je še več kot tedaj; vse te pojave niso postale drugačne, marveč le odurnejše, ker si upajo v svoji nemoralnosti propovedovati nujno za čednost.

Iz spoznanja tega stanja mora izhajati vsa sodobna slovenska narodna vzgoja. Zato so slovenski vzgojitelji dolžni držati sebi in javnosti Cankarjevo socialno in duhovno zrcalo nenehoma pred obličjem.

V duhu Cankarjeve kritike in z isto vseobjemajočo ljubeznijo do vseh, ki trpe na duši in telesu, mora slovensko učiteljstvo na svojo vzgojno pot. Zato naj učiteljstvo v letošnjem letu te pomembne dvajsetletnice ne pusti nobenega sestanka brez odmeva nanjo! Analizirajmo v Cankarjevem duhu dobo, v kateri moramo živeti, in skušajmo doumeti, »kaj bi rekel Cankar, če bi še živel«.

Vzroki borbe za povišanje prejemkov

Poudarek zborovanj, kongresov in resolucij vseh stanovskih organizacij državnih uslužbenecv je zboljšanje ekonomsko-materialnega položaja. Vse organizacije delajo že daljšo dobo na tem tako važnem vprašanju — na rešitvi težke gmotne strani, ki jih naganja že v brezupnem položaju. Vsi državni uslužbeneci iščejo samo dovolj kruha za sebe in svoje družine, samo toliko izboljšanja, da ne bi trpeli na pomanjkanju najpotrebnejših življenjskih dobrin. Ker je zavzela ta borba splošen značaj, jo moramo smatrati kot odraz resničnih težkih življenjskih prilik v katerih se nahaja naše drž. uslužbenstvo.

Borba za najpotrebnejši kruh se vleče že dalj

V to borbo je posegla tudi naša stanovska učiteljska organizacija ter ob vsaki priliki prikazala merodajnim činiteljem življenjske prilike učiteljstva s stališča poslanstva, ki ga ima med narodom. Organizacija posveča temu vprašanju vse svoje sile in največ časa. Naši zborovalci vedno znova in znova dokazujejo na zborovanjih upravičenost borbe za povišanje prejemkov s stvarnimi argumenti iz zakonov življenja. V doglednem času mora priti dokončna rešitev ter z znosnejšimi prilikami dvigniti učiteljstvo ter ostalo državno uslužbenstvo nad vsakdanje skrbi za življenje.

Do jasnih in določenih dokazov, ki utemeljujejo upravičenost borbe državnih uslužbenecv za zboljšanje gmotnega položaja, pridemo, če primerjamo kroženje cen življenjskih potrebščin s kroženjem njihovih prejemkov od leta 1931. dalje, od leta, ko so se mu prejemki stalno zniževali. Že pri površnem pregledu konstatiramo, da niso bile naše plače nikdar v skladu s cenami najpotrebnejših življenjskih potrebščin. Da pa bomo popolnoma objektivni in, recimo, skromni, moramo računati svoje potrebe na eksistenčni minimum, to je toliko, kolikor mora imeti vsak človek v pogledu hrane in obleke, da se preživi. Kar je pod to mejo, je škodljivo zdravju.

V letošnjem letu so cene življenjskih potrebščin dosegle one iz leta 1931., ko je bila draginja izmed vseh zadnjih sedem let najvišja. Mesečna potrošnja za samca kakor družino je bila najvišja. Naslednji dve leti so se cene dvigale, dvigala se je tudi mesečna potrošnja. Najceneje smo živeli leta 1935., a že takoj naslednje leto so cene rasle, od leta 1937. do leta 1938. pa so poskočile za 30 %.

Preveč prostora bi porabili, ako bi hoteli našeti podrobno statistiko razvoja cen za hrano, obleko, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo od leta 1931. dalje, pa naj bi to hoteli izračunati za samca ali za družino, ko so znane vsem iz življenjske prakse. Pri svojih računih nismo upoštevali najnujnejših kulturnih potreb, neobhodnih za človeka dvajsetega stoletja in na katere je navezavano posebno učiteljstvo. Z vso odkritosrčnostjo moramo ugotoviti, da naši prejemki ne ustrezajo življenjskim prilikam in da segajo daleč pod črto, pod katero se začne trpljenje in beda.

Povsem v nasprotno smer so šle plače državnega uslužbenstva: medtem ko so se cene vzpenjale, so prejemki padali. V naslednji tabeli bomo navedli plače iz leta 1931., plače iz leta 1935. ter današnje plače. Učiteljstvo se giblje od pete skupine navzdol, zato bomo navedli tudi samo te skupine.

Skupina	V			VI		
	I	II	III	I	II	III
1931	3500	3350	3250	3000	2850	2750
1937	2900	2650	2550	2500	2250	2150
Manj	600	700	700	500	600	600
1935	2770	2530	2430	2380	2140	2040
Skupina	VII			VIII		
	I	II	III	I	II	III
1931	2650	2410	2310	2230	2080	1980
1937	2160	1910	1810	1905	1655	1555
Manj	490	500	500	325	425	425
1935	2050	1810	1700	1810	1570	1470
Skupina	IX			X		
	I	II	III	I	II	III
1931	1925	1775	1675	1675	1525	1425
1937	1650	1400	1300	1450	1200	1100
Manj	275	375	375	225	325	325
1935	1555	1315	1215	1355	1115	1015
Skupina	XI			XII		
	I	II	III	I	II	III
1931	1550	1400	1300	1400	1250	1200
1937	1320	1070	970	1205	955	905
Manj	230	330	330	195	295	295
1935	1267	1016	911	1156	907	850

Od teh zneskov moramo odbiti še redne odtegljaje, ki so pa tudi skokoma naraščali od leta do leta. Sem moramo računati usluž-

benški davek, pokojninski sklad, 1% doprinos, kuluk, odtegljaji za povodenj itd. Če primerjamo plače in odbitke, ugotovimo zanimivo razliko. Kosmate plače leta 1938. so znatno nižje od onih v letu 1931., iznos rednih odbitkov pa je narasel z občutno razliko. Sedanja plača so torej preveč obremenjene z rednimi odbitki.

Država je skušala s 1. novembrom 1937. nekoliko pomagati, vendar je bil ta korak samo dobra volja brez večjega učinka. Povišanja so bili deležni le uradniki zadnjih šestih skupin. Učiteljem so se vrnilo osebne doklade, in sicer onim v peti skupini od 120 do 130 din, v šesti skupini od 100 do 120 din, v sedmi skupini od 100 do 110 din, v osmi, deveti in deseti skupini od 85 do 95 din in pripravnikom devete in desete skupine 58 oziroma 69 din več.

Najbolj prizadeta je bila leta 1935. učiteljska družina, ki živi v težkih materialnih okoliščinah. Svojim članom ne more nuditi one izobrazbe, kakor bi jo morala, ne more izoblikovati določenih ljudi, ker je kruhoborska. Z zapostavljanjem učiteljske družine je v nevarnosti naša mladina.

Odtegljaji učiteljski družini so znašali 10 do 16 %, pri samskih uradnikih, ki sicer tudi težko živijo, pa le 5 %. Z novembrom leta 1937. je dobila učiteljska družina nazaj 5 do 8 %, samcu pa je bil povrnjen ves odbitek.

Naši prejemki torej ne ustrezajo življenjskim razmeram, skokom cen bi ustrezale plače iz leta 1931. in še to bi bila prva in najnujnejša pomoč, ki bi jo dala država svojim delavcem, ker življenjski standard zahteva mnogo več.

V tej disonanci je korenina borbe državnega udeleženca za zvišanje njegovih prejemkov, v tem nesorazmerju prejemkov in cen življenjskih potrebščin leži tudi upravičenost njegove borbe.

Kaj je posledica neskladnosti dohodkov državnega uslužbenca s cenami življenjskih potrebščin? Izmozganost, propast posameznika in družine, kruhoborstvo, slaba stanovanja, pomanjkanje najnujnejših kulturnih potreb in — dolgovi! Pred oči nam stopi slika največjega razdejavanja, duševnega kakor telesnega, razdejavanja, ki lahko škoduje državi sami. Življenje ima svoje železne zakone, preko katerih ne moremo iti z največjo skromnostjo in dobro voljo, ker se dotaknemo njegovega bista samega.

Najhušja posledica sedanjih življenjskih prilik za državno uslužbenstvo so — dolgovi. V »Učiteljskem tovarišu« smo lansko leto pisali o učiteljskih dolgovih v Sloveniji. Slovensko učiteljstvo dolguje denarnim zavodom, privatnikom in na hipotekah (na teh najmanj) okroglo 15 milijonov dinarjev. Učiteljstvo se omejuje na skrajne izdatke, da lahko izhaja s svojimi dohodki, pri čemer se je moralo odreči marsikateri kulturni potrebi. Draginja, šolanje otrok v mestnih šolah, boleznj,

Potreba učiteljske stalnosti

Učiteljstvo je pretrpelo najtežji udarec v zgodovini svojega stanu z ukinitvijo učiteljske stalnosti. S tem momentom je izgubilo svojo hrbtnico in vzgojni vpliv v najširšem pomenu besede.

Učitelj ni uradnik, ki rešuje akte in ima opravka z mrtvim materialom. On je vzgojitelj mladine in njegov poklic je v tem, da najde pravilne osnove in pravo pot ter da razvije otrokove dispozicije in sile do najvišje mere in ga tako pripravi za bodočega zdravega in polnovrednega člana človeške zajednice. Za učitelja je premalo, da pozna učni načrt in metodično pot, da doseže predpisani učni smoter. Če bi bil le to, bi bil v pravem pomenu besede »učitelj«, ne vzgojitelj zaupane mu mladine. Težko je namreč prav učiti ter najti pravilno pot. Ni dvoma, da je v veliki meri odvisna vzgojna stran od pravilno izbrane učne snovi. Zato je učitelju potrebno, da zna najti primerno vzgojno in učno snov. Toda za pravega narodnega učitelja tudi to ni dovolj.

Ljudska šola mora biti ljudska in mora koreniniti v krajevnem kulturnem in gospodarskem miljeju. Prvi princip delovne šole je, da je obravnavajoča enota vzeta iz resničnega življenja in mora biti s sodelovanjem vseh učencev temeljito in vsestransko obdelana, da bo služila nekoč poklicnemu in javnemu kmetovemu življenju. Pouk ne sme biti znatveno dociranje, temveč razpravljanje in pogovor o domačih problemih, predvsem obravnavanje napak.

VSEBINA:

Cankar je umrl pred dvajsetimi leti.

Vzroki borbe za povišanje prejemkov.

Potreba učiteljske stalnosti.

Nova šola pri Sv. Treh Kraljih.

LISTEK: Luknja v rokavu. — Cigareta.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Učiteljski pevski zbor. —

Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica.

— Šolski radio. — Stanovska organizacija.

— Novosti na knjižnem trgu.

posebno stališče njegovega poslanstva med narodom in drugo tirajo slovensko učiteljstvo v dušečo atmosfero, v kateri mu grozi pogin.

Iste razmere zastrupljajo tudi družine ostalih strok državnega uslužbenstva. Iz »Glasnika železničarjev in brodarjev, posnemamo, da dolgujejo samo železničarji v Mariboru okoli 13 milijonov dinarjev. Kakšne ogromne številke bi dobili, ako bi pogledali pod streho vseh uslužbenecv te stroke in končno potrkali na vrata stanovanj vseh državnih uslužbenecv.

Državno uslužbenstvo dela dolgove brez svoje krivde, dela jih v obrambi za svoje življenje. Ako mu ne daje država dovolj plače, mora vzeti drugje.

Vsak dan čitamo in slišimo od kompetentnih faktorjev, da se je ekonomsko in finančno stanje naše države v zadnjih treh letih popravilo in da je sedaj prav zadovoljivo.

Po »Slovenca« z dne 4. decembra posnemamo, da so hranilne vloge narasle za 2 milijardi dinarjev, ves naš narodni dohodek za 10 milijard dinarjev, vrednost zunanje trgovine za 2 milijardi, primanklaja v državnem proračunu sploh ni več, pač pa presežek, ki znaša 200 milijonov dinarjev. Vrednost kmetijskih pridelkov je narasla za 5 milijard, delavske plače za 2 in pol milijardi itd.

K takemu stanju je državi prav gotovo pripomoglo tudi njeno uslužbenstvo s svojim delom. Uslužbenstvo ne zahteva od države več kakor potrebuje in tudi ne v času, ko bi država trpela finančno.

Kot zavedni državljani se državni uslužbenecv veselimo vsakega napredka v svoji državi ter nismo svojim ostalim sodržavljanom zavistni dobrot, ki so jih prejeli. Sedanja vlada je zaščitila kmeta, poplačala nekaj njegovih dolgov in zvišala cene njegovih pridelkov, izdala je za delavstvo starostno zavarovanje, dala invalidom ugodnosti, ki so jih zaslužili že kdaj prej, itd. Le državnemu uslužbencu ni še pomagala na noge, kar pa upamo, da se bo spričo ugodnega položaja, ki je nastal v državi, kmalu izvršilo.

Zahteve učiteljstva in ostalega državnega uslužbenstva so zelo aktualne, kdor bo šel preko njih, ga bo popolnoma upropastil.

Učiteljstvo zahteva povišanje prejemkov na eksistenčni minimum, vrnitev doklad za ženo in otroke ter ukinitve vseh uzakonjenih razlik poročenih učiteljc.

Naša borba je upravičena.

In sedaj pride najvažnejše. Učitelj bodi torej zdravnik, svetovalec in zmirlitelj slovenskih vasi. Vprašam vas, kdaj more biti to? Spoznati, študirati, ljubiti in spoštovati mora običaje in navade ljudstva, poznati in spoznati mora ljudi, njih duše, stanovanja, hleve, živino, prepire, sovraštvo itd., kratko: poznati mora v resnični luči vas, kjer služuje. Opazuje pa jo lahko, če se je v njo življenjsko vložil. Živeti pa se more le, če živi v vasi dovolj časa. Koliko časa potrebuje, da samo spozna vse ljudi in koliko več mu je potrebno, da pogleda za Potemkinove kulise. V interesu življenjskega pouka je, da pozna učitelj vaško življenje, in nujno je, da ostane v svojem službenem kraju čim dalj časa. V nekaj mesecih tej nalogi ne more zadostiti, in če se učitelj vsak mesec ali vsako leto menjujejo, ni nobenega, ki bi bil s srcem med ljudstvom ter bi ga razumel, poznal in mu služil.

Sklepam: Učitelj mora biti na svojem mestu stalen, da se more ves in popolnoma vživeti v svoj okoliš, ga poznati in spoznati ter v luči spoznanja resnično služiti vasi.

Nič manj važna ni socialna stran vasi, in psihološko opazovanje staršev in otrok. Že dejstvo, da potrebuje učitelj dva meseca, da spozna učence po imenu, govori, da je pogosto izmenjavanje škodljivo šoli. Še več časa potrebuje učitelj, da opazi učenceve zmožnosti in da najde za vsakega otroka najboljšo pot in pogodi na najobčutljivejšem